

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési penzek a „Köz művelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

A statusgyűlés összehívásának alkalmából.

Hol többen feljogosítvák a közügyek tárgyalásában a fölvetett kérdésekhez hozzá szólni és szavazatukkal a tárgy eldöntésére befolyani, nem szokatlan dolog a gyűlésre kitűzött tárgyakat előlegetesen megbeszélni.

E jog szerény igénybevétele — és semmi egyéb — bátorita fel minket is a következő észrevételek közlésére.

Ki erdélyi r. kath. Statusunk sok küzdelem közt megindult gyűléseinek eddigi lefolyását kellő figyelemmel kísérte; ki a statusgyűlés által a régi gubernium mellett fönállott kath. bizottság helyére beállított igazgatótanács működését részre nem hajló lélekkel bírálgatta: bizonyosan arra a megnyugtató meggyőződésre jutott, hogy mind két intézményünk lassan-lassan azt az állapotot közelíti meg, melyről azt szoktuk mondani: Hála Istennek! beérkeztünk az ohajtott kerékvágásba. Fokozza e megnyugvás érzetét azon tudat, hogy a megközelítés e stadiumának előidézését autonómiai életünk valamennyi tényezőjének egyformán loyális eljárása mozdította elő.

Ily körülmények között alkalmasint az mindnyájunknak leghőbb ohajtása: bár sikerülne ama kerékvágásba teljesen bejutnunk.

Ezt — igénytelen felfogásunk szerint — úgy érendjük el, ha az utunkban álló akadályokat, a mennyire lehet, elhárítani, és autonómikus tevékenységünket fokozni igyekszünk.

Mindkét irányban biztosan fogunk haladni, ha legelőször is az alapot megvizsgáljuk, melyen mozgunk adatott.

Nem szólunk itten arról, hogy katolikusok lévén, mitsem szabad tennünk, mi egyházunknak a Megváltó által alapított szervezetével ellenkezik; hisz ez eddig tartott gyűléseinkben mind jobban és

jobban lön hangsúlyozva és megtartva. Szólunk azon alapról, melyet egész bizottsággal el lehetett foglalnunk. Ez alap egyik része Ő cs. és apostoli kir. Felsége, mint legfőbb pátronusunk azon legkegyelmesebb határozata, melynél fogva megengedni méltóztatott, hogy a statusgyűlés minden évben megtarthassa ülését, s hogy az erdélyi főkormányzsek kebelében fungált kath. Commissio által kezelt ügyek elintézését egy választmány által eszközölje. A másik része ugyancsak Ő felsége által helybenhagyott azon szervezkedése autonómiai intézményünknek, mely az 1866-ban január 10 én Kolozsvárt tartott statusgyűlés jegyzőkönyvében olvasható és arra vonatkozik, miként alakuljon a statusgyűlés. A módokzatra nézve pedig, melyek szerint az eddig a volt kath. Commissionak hatásköréhez tartozó ügyek kezeltesenek es intéztesenek, azt tartalmazza a többször idézett legfelsőbb határozat, hogy azokat Ő felségének magyar kormánya az összes érdeklettekkel egyetértőleg a legfelsőbb kegyuri és főfelügyelői jogoknak csorbitása nélkül fogja megállapítani es legfelső elhatározás alá terjeszteni.

Egyik főakadály, melylyel első gyűléseinken küzdenünk kellett, azon törekvés volt, mely a szervezetet A-tól Z-ig mindenekelőtt és első sorban kívánta szigoru szabályok keretébe foglalva látni. E törekvést — miként ez a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi minister ur 1873-ban kelt leiratából láthatni — gátolja az a körülmény, hogy hazánk csakis egyik püspöki megyéjében ily különleges állapot végleges eldöntését felsőbb helyen nem látják czélszerűnek. Ujabb statusgyűléseink e körülménynek kellő méltánylásában el is állottak a szervezkedés sisyphusi munkájától, a gyakorlati kérdések megoldására fordítván főfigyelmüket, melyeknek helyes elintézésére legtöbb esetben a jó egyetértés ki is találta és jelölte a kellő utat és pótolta a szervezés hiányát.

Mai számunkhoz az erdélyi irodalmi társulat meghívója van csatolva.

Ez utat talán jó lesz ezután is követnünk, míg az autonomia a magyar egyház többi tájain is életbe lép.

A második akadály — érezzük — oly kényes természetű, hogy valóban aggódva nyulunk leleplezéséhez; de megnyugtató azon tudat, hogy tiszta szándék vezeti tollunkat s hogy senki nálunknál nem később az ellenkező vélemény elfogadására, ha érvekkel találkozunk.

Kik autonomikus ügyeink kezelését és elintézését közelebbről ismerik, nem fogják tagadhatni, hogy azon körülményben, hogy a püspök és az igazgatótanács különböző helyeken resideálnak, sok inconvenientia rejlik; hogy az a munkásságot zsidbasztja, sok irka-firkát okoz, sőt olykor, mert a néma betű soha sem oly megfelelő kifejezése az érületnek és gondolatnak, mint az élő szó, még felreértéseket is szülhet.

És azt sem tagadja senki, hogy ezen a bajon csak úgy lehet segíteni, ha a püspök is, az igazgatótanács is ugyanazon egy helyen laknak.

De hát hol? E kérdés két táborra osztja a véleményeket. Igénytelen nézetünk szerint azok véleménye a helyesebb, kik azt ohajják, hogy az igazgatótanács viassék át Gyulafehérvárra, a püspök székhelyére. És ez következőképen indokolható:

1. a püspöknek más helyre való költözését gátolja:

- a) a püspöki székhelye, nyolczszáz éves mostani székhelyén való létezése; gátolja

- b) a káptalan, coasistorium és papnövelde, melyeknek folyton a püspök szeme előtt kell lenniök; gátolja

- c) az átköltözésnek, történjék az akár az épületek kieserelése, akár vásár által, soha ki nem pótolható anyagi kárai.

2. Kik eddig az igazgatótanácsnak a püspök székhelyére való átköltözését elleneztek, arra hivatkoztak:

- a) hogy a guberniumilevéltár, melyben a volt kath. Commissio irományai is vannak, Kolozsvárat őriztetik. De a levéltár azóta fölvitetett Budapestre, csak az 1860-on inueni akták hagyatván meg, melyeknek áthozatala nem oly nehéz, sőt az a körülmény, hogy amaz acták legnagyobb részben a Commissio és püspökség között folytatott correspondentiánál fogva a püspöki levéltárban léteznek, a miért igen gyakran innen kell az ügyiratokat antekaktázní, az érv súlyát egészen a mi véleményünk serpenyőjébe helyzi át; arra hivatkoznak

- b) hogy ott közel van Monostor és Nagy-Almás.

De erre azt kérdezzük: valjon az igazgatótanács mind a 27 tagja kezeli és ellenőrzi-e azt a két uradalmat? Kiküldött egyesek végzik most is a kellő felügyeletet és ellenőrzést. De legjobban végezhetné az inspector, kit az 1876-ik statusgyűlés (jegyzőkönyve 18-ik pontja o) alatt beállítani rendelt. Azon ellenvetés sem nyom többet

- e) hogy a két uradalom gondnokságával sok a correspondentia, melyet távolabb helyről nem lehet vinni. Erre azt feleljük: ha a két gondnokság az igazgatótanács havi gyűlése után két, három nappal küldi be elentését, tesz kérdést vagy kér intézkedést, nem kell e egy egész hónapig várnia, míg a rákövetkező havi gyűlésből az ügy mikénti elintéztetéséről értesítettik?

Ennyi idő alatt Gyulafehérvárról is megkapja a rendelkezést.

- d) A negyedik ok — és ezt mi is nyomósnak tartjuk — az a körülmény, hogy Gyulafehérvárt és vidékén nem lehet elegendő világi igazgató tanácsost kapni.

De hát nincs is szándékunkban a kolozsvári nagyérdemű kath. intelligentiát az igazgatótanács nagyhorderejű üléseiben nélkülözni. Ha az ülések számát — miután az ügyek kétharmada úgy is nem gyűlésileg, hanem mint folyó ügy az elnök, előadó és titkárból álló hivatali személyzet által intéztetik el — felére lepassztjuk; ha az igazgató tanácsosoknak utiköltséget resolválnak és a mostani fizetéses hivatalnokokat Fehérvárra átvisszük, ugyanazon urakat, kik eddig is oly önfeláldozó ügyszeretettel intézték és intézik el ügyeinket, tisztelhetnök a gyulafehérvári zöld asztal mellett is, honnan nem a kolozsvári, hanem a pénzkezeléssel megbízandó gyulafehérvári adóhivatalhoz írják át ezután utalványozásaikat: de egyszerű mint a püspöki megye többi vidékeit is tekintetbe lehetne venni a tanácsosok választásának alkalmával. — Az összehívott statusgyűlésen egy bizottság kiküldését javasolnók tehát, mely a jövő gyűlésnek ez ügyben kidolgozandó javaslatát beterjesztené.

Éz ezzel áttérünk előadására azon igénytelen véleményünknek, hogy miképen és mely irányban lehetne autonomikus tevékenységünket fokozni.

Első és főtörökvésünknek arra kellene irányulni, hogy katholikus egyházi iskolai és egyéb természetű érdekeink iránt a közszellemet felébresszük és ébren tartsuk.

Ennek elérésére legtöbbet tehetnek a statusgyűlés tagjai, ha a katholikus hívekkel az egyházközségek gyűléseiben és azokon kívül is, minél többször érintkeznek; ha például az esperesi kerület két képviselője a kerület maguk között két részre osztván, a hitközségek gyűléseiben a statusgyűlés megtartása előtt megbeszélnek a kitűzött tárgyakat, kikérnék a hívek véleményét, ohajtásait; a statusgyűlés bevégezése után pedig ugyanazon az uton egy kis beszámolás formában értesitenék hitsorosaiukat a hozott határozatokról, egy szóval: elbeszélnek a gyűlés egész lefolyását. Az espereset a kerületi gyűléseken, a plébánost az egyházközségi gyűléseken, támogatnák tekintélyökkel, melylyel a választás alkalmával választóik bizalma felruházta. Iskolaberendezés, iskolalátogatás, templom és iskolaépítés körüli felvigyázat, alapjaink növelésére szolgáló gyűjtések, vasárnapi nyugalom, a vasárnap megszentelése, magtárak felállítása, szegény gyermekek iskoláztatását elősegítő egyletek életbeléptetése, tanítóink javadalmazásának gyarapítása stb. stb. mind oly ügyek, melyek a statusgyűlés mind papi, mind világi tagjai tevékenységének szép és még az utókor halálját is biztosító tárgyai.

E közszellem fölébredése és működése nélkül, mind az, mit hitéletünk nemesítésére, közérdekeinknek a haza javára szolgálandó felkarolására és ápolására nézve autonomiánktól várunk, pusztá álomképnek marad.

De hogy teendőinkre nézve részletekbe is bocsát-

kozzunk, a többi között némi haladás eszközlésül azt vagyunk bátrak indítványozni, hogy a *csíksomlyói tanító képezde vitessék át a megye központjába*. E tárgyról való hosszabb szólás alól fölment azon körülmény, hogy az e becses lapokban már tüzetesen megbeszéltetett. Csak egy nevezetesebb akadály áll indítványunk kivételének útjába; de mi azt hisszük, hogy némi méltánylat mellett ez akadályt is elháríthatni.

Áll pedig e nehézség abban, hogy a szegényebb sorsu székely ifjak elől zárva lennének a központba vitt képezde ajtai. Azonban e bajon is véltünk segíthetni. Vegyük csak kissé practice a dolgot.

Püspöki megyénkben van körülbelül 324 elemi tanító. A köztük evenként tamadó nézag pótlására — még azt is számba véve, hogy a jelenlegi állománynak az iskolák szaporodtával gyarapodnia kell — minden évben szükséges nyolcz végzett képezdes. Miután pedig újabb rendeletek folytán a képezdeken a folyam negy évet vesz igénybe: tehát szükséges, hogy képezdenk 32 újat neveljen.

Van továbbá püspöki megyénkben, a nagyszében árvaházak ide nem számítva, körülbelül 250 alapítvány; ezek közül van csalaídi és kituzott czelu körülbelül 150; marad tehát 100 közalapítvány.

Már most azt az alázatos kérdést vagyunk bátrak fölvetni: Ha alapítványainkon papságra, ügyvedségre, gymnasium tanárságra, bíróságra, megyei hivataira menendo ifjakat nevelünk, nem megtanysos-e, hogy azokon néptanítókat is neveltessünk? Nem lehetne e a közalapítványokból — miután föltetelezheto, hogy a 32 képezdesből tizenkettő sajátjából fogja magát elnevelteni — husz alapítvány a szegényebb sorsu, de jó igyekezetu képezdesek neveltetésére kiszakíttassék?

Ezt pedig annál könnyebben teheti, miután a fönt elsorolt novendékek 8, metőleg 12 évig veszik igénybe az alapítvány jótékonyosságát, a képezdesek pedig csak negy évig. Vegyi csak tájékozasul hozzuk fel azt, hogy ez eszmenek életbeleptetéseit nagyon megkönnyíti b. e. Fogarasy Mihály püspök nagyieki hagyománya.

A mi az elemi tanítók nyugdíjalapjának revisióját a ungu püspök ur által kegyesen kituzott tárgysorozat harmadik pontját illeti, erre nézve a következőket bátorokodunk a melyen tiszteit statusgyűlés magas figyeelmébe ajánlani:

Nem szándékunk az 1876-ki statusgyűlésen megálapított nyugdíjalapot — melytől kár volt elállani — és mindazt, mi ez ügyben eddig történt, hosszasan fejtegetni, mindez előttünk rékszik az illető gyűlések jegyzőkönyveiben. De majd alább nyilvánítandó véleményünk némi gazolásul mégis szükségesnek látjuk fölemlíteni, miszerint az, mi az 1875-ki szabályok abbahagyása után történt, ki nem elégitő; mert a legújabb megállapodás 1. sak 50 hitközségnek tanítóiról, vagyis csak azon tanítók-ról gondoskodván, kik az elemi iskolai alaptól fizetnek vagy segélyeztetnek, méltánytalan a többi elemi tanítók-riánt, miután b. e. Kovács Miklos erdélyi püspök azt a

40000 frtot, melylyel a nyugdíjalapot gyarapította, valamennyi erdélyi püspökmegeyi elemi tanító számára hagyományozta; de

2. a legújabb megállapodásnak az a hiánya is van, hogy noha (lásd az 1879. jk. 23 lapján a c. pontot) azt mondja, miszerint a nyugdíjalap tagjainak a törvény által követelt mértű nyugdíjazásról gondoskodik, végre mégis kisült, hogy e tanítók legtöbbje nem a törvény által előirt, hanem csak az elemi iskola alaptól kapott fizetése vagy segélyezéséhez mértén kapná a nyugdíjat. E hiány fel is ismertetett a mult évi statusgyűlésen, a miért ez ügynek végleges elintézése a jelen statusgyűlésre halasztott; végre ama megállapodás

3. nagyon is complicáltta teszi a nyugdíjazás ügyét.

Mindezen, szerény véleményünk szerint, a legezélszerűbben ugy segíthetünk, ha Haynald Lajos bíbornok-érsek ur ő eminentiájának, ki érseki mégyéje néptanítóit arra utasította, hogy az állami nyugdíjalap tagja közé lépjenek s arra, hogy a megyei nyugdíjalapban részt vegyenek kötelezte, böles eljárás példáját követvén, az 1876-ki nyugdíjalap szervezetére visszatérünk.

Ha néptanítóink arra utaltatnak, hogy az állami nyugdíjalap tagjai közé lépjenek, minden akadály ellen tevedzünk, mely mászent a kormány részéről saját nyugdíjalapunk elé gördíthetnek; azzal pedig, hogy képesekké tesszük őket arra, hogy majd elaggott korukban kétféle intézetnek jótékonyosságát is élvezhessék, valóban javukat mozdítjuk elő.

Háttra van még azon módot kitalálni, mely ez eljárást nemcsak részökre, hanem az iskola föntartókra nézve is a lehetőségig megkönnyebíthetné.

E módok, különböző helyeken a különböző körülményekhez mértén alakulva, a következők lehetnének:

1. Minden hitközség köteleztessék arra, hogy e célra takarékmagtárt állítson. Ismerünk hitközséget, mely ily uton róttá le már az idén a lélekszám után járó illetékét és megkíméltetett a krajczároknak házról házra való felszedésétől.

2. Szereztessenek alapítványok, melyeknek karatajai a nyugdíjalapok illetékeinek fedezésére fordíthatók.

3. Aratáskor, törökbuszaszedés alkalmával és szüretkor rendeztessenek e célra gyűjtések, melyeknek eredményéből fedeztetnék a lélekszám utáni krajczár azokért, kik szegénységük miatt még e teher viselésére sem képesek; és több efféle mód, melyet a tevékeny keresztény szeretet és az ügybuzgóság leleményessége majd sugallani fog. —

De talán igen sokáig is vettük már igénybe kegyes olvasóink türelmét: sietünk tehát, főkép a statusgyűlés m. t. tagjaihoz intézett azon kéreessel bezárni sorainkat, hogy azt, mit bennök jönnek találandauk, pártolni és előmozdítani, azt pedig, miben talán tévedtünk, böles belátásuk nyomán helyre igazítani sziveskedjenek. *)

*) Lapunk tere, mint minden, ugy ezen szent és jó ügynek is kész szolgálatában áll. —

A bucsu ünnepélyek társadalmi jelentősége.

(Kovács Gyárfástól.)
(Vége.)

A magyar hazának nem kis jelentőségű érdeke és célja az is, hogy legyen békeesség e különböző szertartásu — vagy éppen felekezetű lakosok között. Tagadhatatlanul, hogy nagy szükségünk van e béke és egyetértésre, nehogy a vallási meggyőződések különféleségei is bénítsák nemzeti egységünket, fogyasszák ereinket és lassanként ássák sirunkat. Nemzetünk jelen és jövő existenciája békét óhajt a felekezetek közt. Már pedig e közös béke és egyetértés létesítése, fejlesztése és fenntartására is nem jelentéktelen eszközök a bucsuk. Ismernek csak Erdélyben is bucsujáráshelyeket, hová vallás és nemzetiségi különbség nélkül jelennek meg a buzgó hívők közel és távol vidékekről. A szolnok-dobokai espereskerületben ilyenek pld. a rom. katolikusok bucsuja Szent-Benedeken és a gr. egyesülteké Nikulában. Mindketőn nemcsak rom. és gr. katolikus hívők, valamint örményszertartásuak is jelennek meg, hanem a hitbuzgó közönség nem kis részét teszi a sok református is. Az egek nagy firmamentumának nagy templomában igen szépen egyesülnek nevezett és hasonló helyeken a különböző felekezetek s mindnyájan érzik, hogy, ha nem is katolikusok — de keresztények, kiknek egy közös Alkotójuk van; szeretni kell tehát egymást. S vajjon a bucsuknak holmi ürügyök alatt való eltiltásával szabad-e az emberiség közkinésén a vallási érzületen alapuló eme egyetértést elszigetelés folytán zavarni?! Vajjon nem a felekezeti békeesség jele az is, midőn például az udvarhelymegyei Homorod-Karácsonfalvi kath. bucsun unitárius, katolikus sőt a szomszéd régi Köhalomszékbeli még lutheránusok is az Isten imadásában a legszebben megferkeznek egymás mellett?! Ki ezeknek meggátlója lenne: nem fogja-e a vallási felekezetek vallási érzületét megsérteni? az egy vagy külön nemzetiségű felekezeteket egymástól rideg elszigeteltségben tartani? vagy a csak különböző szertartásuak között az ugy sem igen szilárd láncolatot törögetni? Feleljenek azok, kik a katolikusokat igen szeretik felekezeti intoleranciával vádolni.

De továbbá a bucsujárásoknak még az ipar — különösen a ruházati cikkek — terjesztésére is tagadhatlan befolyása van. Manapság ugyanis a gyors közlekedési közegek folytán az „országos vásár“ elnevezés csak üres fogalom, mert az egyes vidékek központi városaik és más neves helyeik a környéki lakosok anyagi szükségletei fedezésére bírják már a kellő cikkekkel s így egyik vidéki vásárlónak nem kell a más közeli vagy éppen távoliba menni azok beszerzéséért. Így nagyon természetes a szélesebb körű összetömörülések az idegen vidékekről kimentek szokásból. Manapság az erdélyi örmény nem megy már a debreczeni vásárra. Egyedül még a bucsujárások azok, hol még a legtávolabb vidékek is képviselve magukat, ruházataikban százféle alakban representálják a népviseleteket a különböző természetnyű szövétű és színű iparezkekkel; s mi egyik előtt szebbnek, izlésebbnek és jutányosabbnak mutatkozik: igyekezik annak

elsajátítani készítési módját, vagy kitudakozódni piacát. Szóval, tanulnak egymástól csinoságot, fejlesztik egymásé izlését, mi a magyar köznépnél annál szükségesebb igénykép merül fel, minél szomorítóbban kell olvasnunk némely rosz tendenciájú idegen lapok azon hazudozásait, hogy a magyar még most is a puszták fia, vagy ázsiai barbár, kinek egyetlen viselete a betyár kalap, ránczos száru csizma, lobogó uju ing és ezer ránczu gatyá!

S hát mit mondják a bucsuk azon magasztos jelentőségéről, mely különösen a hazafias érzelmek felgerjesztése, fejlesztése s terjesztésében szokott legüdvösebben nyilatkozni!

Azonban — mondhatják sokan — ez hazugság, hisz a bucsukon nem beszélnek másról, mint csudadolgokról, mint egyes szentek legendás életeiről, a Mária-kultuszról stb. stb. Ezek pedig a hazafiság eszméjével legkevésbé sincsenek összekötötésben.

Én ez ellenvetésekkel szemben fentartom álláspontomat s állítom, miszerint a magyar bucsujárásoknak a legszebb és nagy horderejű magyar nemzeti miszsiójuk van. E miszsióknak nyilvánulását és működését nem úgy értem, mint a „Pester Lloyd“ idei augusztus hó 16-án kiadott számában elég éktelen parodiával beszél a Mária-kultuszról, melylyel legtöbb bucsu össze van függve, mint ő — noha székely ember vagyok. — Nagyboldogasszony hajnala napján szedett harmatot sem tekintem csodatevőnek, mint a csikiakról ezt hazudja, mert mesék vagy mythos után nem szoktam valamely vallási intézmény vagy cselekmény becsét mérlegelni: hanem ha lehetséges, felkeresem azon helyeket, melyütt azok gyakoroltatnak, tanulmányozom a szt. ritusok, cselekmények, intézmények stb. szellemét és a szerzett tapasztalatok adatai alapján mondom ki ítéletemet — nehogy csakugyan valamely mezőkövesdi szent ódu-félt ilyenül és álnok apostolatát valódi szenttül tekintsem.

S vajjon tapasztalataim mire vezetnek?

Bebizonyított igazság, hogy minden nemzet addig él, míg nyelvét beszéli, vagy pedig él keblében azon hagyományos öntudat, hogy ő szittya vagy egyéb ivadék. Tehát nyelvében és ivadékról-ivadékra átszálló nemzeti szellemben él minden nép. Ezekhez én hozzá teszem, hogy valamely nemzetiség fenntartása és maradásának egyik hatalmas eszköze a vallás is. Ezt bizonyítja a muszka-lengyelek sorsa.

De, hogy csak a magyar viszonyokról szóljak: szerencsésnek nevezem azon vidéket, hol mindenfelől az édes magyar nyelv zengedez. Azonban nem mindenik ilyen. Mint köztudomású dolog, vannak oly vidékek is hol az idegen elemek között a magyar csak szétszortan él; hol az idegen nemzetiségek, mint felekezetek tartanak iskolát; hol a törvény minden intézkedése daczára a magyar nyelvet a Lehrer vagy a dászkel (oláh tanító) sem tudja; hol tehát az elszórt magyarság nemzetiségének egyedüli öre maga a család és a nemzeti szellem fenntartója csak azon öntudat lehet, hogy ők magyarok, mert ezt hallották legalább nagyapáiktól.

S már most mi történnék, ha nem volna közelben

hely, hol az illető magyarság vallási szükségleteit időnként kielégíteni óhajtván, a vallási kegyelet helyét felkerekenni kíváná, mint hajdan a zsidók Jeruzsálemet? Szomorító feleletet adnak erre a Ronániába vándorolt magyarok s még inkább azon huntelepek, melyek közül sokan csak tradícionálisan tudják szíttya — voltak, félig-meddig még csak azon községekben virágozván a magyar szellem, hol katolikus Istentisztelet foly — s még inkább ott, hol az magyar nyelven tartatik — mint erről Veszely, Imets és Kovács utazásaikban világosabban beszélnek.

Ily gyászos feleletkép állnak előttünk az erdélyi oláhság között élő igen sok magyar család is — melyek magyarságukat; mint valami reliquiákban csak neveikben hordozzák; mert viselet és szellem minden egyéb, csak nem magyar.

A tapasztalás azonban azt bizonyítja, hogy hol közelecske magyar — különösen katolikus templom van — vagy pedig a vidéknek vallási kegyeletnél fogva valamely nevesb helye létezik: itt időnként a szétszórt élő magyarság összegyülekezik, magyar szót, szónoklatot hallanak, magyarokkal érintkeznek s így a netalán szunnyadozni kezdett nemzeti önrázat a kegyelet helyén elevebben és melegebben kezd éledezni. És a bucsujáró helyek és a bucsuünnepélyek a magyarság érdekében nem ily miszsió-szerűleg hatnak-e? Feleletül álljanak azon egyes vidéki bucsujáróhelyek, melyek országunkban a szétszórt magyarságnak akárhány helyen találkat szoktak adni.

De mellőzzük e szomorító dolgokat! Térjünk örvendetesebbekre:

Szt. István napján a szent Jobb látogatásakor a valóságos kegyelet mellett nem ébred-e, nem nyilvánul és telkesül-e a hazafias szellem is? A Mária-Cellbe záródokoló magyar lelkében nem ujul-e fel dicső emlékezete egy Nagy Lajos királynak? az ő példányszerű honszeretetének? történeti tényekben gazdag korának és Magyarország azon nagyságának, melyről a költő énekli:

Oh, nagy volt hajdan a magyar!
Nagy volt hatalma birtoka:
Magyar tenger vizében hunyt el
Észak kelet s dél hulló csillaga!

Hát mit mondják Erdély legnevezetesebb bucsu helyéről: Csik-Somlyóról is? Évenként — pünkösztkor — 15—20000 ember látogatja: unokái azoknak, kik a legválságosabb időkben olvasóval és fegyverrel kezökben megvédették hitük és nemzetiségüket? Kik Erdélynek régen valóságos védhátát képezték s a jövőben is ezt tenni hivatvák?! A Mária-alkut, ha valahol: itt nyilatkozik a legfenségesebb alakban. De nem beszélnek ekkor a papok a Nagyboldogasszony napi csudaharmatról, miről csak a „Pester Lloyd“ tud és más senki mesélni; de igen magáról a Nagyboldogasszonyról, kit ilyenül a nagy király szent István nevezte. S így mikor Máriáról szólnak, a szónok ajkairól lehetetlen nem nyilvánulni a magyar szellemnek is, hiszen Ő „Patrona et Regina Hungariae.“ Szólnak, beszélnek is a papok: Máriáról, hazáról, honszerelmről stb. — mint a körül-

mények diktálják. És feleleveníteni látszanak azon magasztos jelenetet, midőn szent Péter Pünköszt napján a néphez szólván: annyi közel és távol vicékit és idegen országit hódítja meg szent igéjének varázsával! —

Azonban tovább nem füzöm a bucsuk és ünnepélyeik társadalmi jelentőségéről szóló elmefuttatásomat. Ezekben eléggé igyekeztem kiűntetni azoknak vallási jelentőségükön kívüli üdvös hatásait. Ki, a miket felhoztam komolyabban megfontolja: az holmi ürügyek eltolása mellett nem fog ellensége lenni a bucsujárásoknak; mert ha a lesz: míg egyrészt megsérti a vallási érzület és kegyeletet egyes helyek, szentek vagy titkok iránt: másrészt vét a társadalom önfenntartási követelményei ellen, melyek minden eszközt körükbe vonni tartoznak, mik a közjót és nemzeti nagyságot még inkább emelni és elősegíteni hivatvák.

T Á R C S A.

Szentföldi emlékirat.

Itthon.

XXII.

(Vége.)

A ki idegen világgrészeken, különféle tengereken saját lakhelyének birodalmába szerencsésen eljut: az joggal mondhatja: Istennek hála, itthon vagyok.

Ezen gondolat nyugtatá meg kifáradt lényünket s egészen „otthon“ képzelünk magunkat, midőn egy kis társaság magyar nyelven cserélte ki eszméit, a triesti országos kiállítás műdarabjai és a megelőző napon ejtett bombamerénylet felől. E kiállítás az osztrák-magyar birodalomnak ipari s culturalis előnyeit meglepő sikerrel tüntette fel, csak az a kár, hogy az „italianissimik“ ezen alkalomból is oly veszélyes politikai tüntetést insceniroztak közös hazánk ellen.

Triesztbe érkezésünk után a pénzügyöri hatóság kétszer vizsgálat alá vétette hol. minkat s egyik társunkat, ki Corfuba dohányt vásárolt, keményen megbírságot, habár annyi dohánya volt, hogy zsebeiben elfért.

E nem remélt fatum után a zarándokok nagy része a szép indóházban telepedett le, mert szándékunk volt még az nap elutazni. A kisebb rész pedig vendéglőbe szállt, hogy másnap Velenczébe kiradulást tehessen.

Nagy öröm töltte el szívünket, midőn a sz. Antal templomának plébánosa tudomásunkra hozta, hogy XIII. Leo szentséges atyánka áldását még tengerre szállásunk napján megküldötte. Mély hódolattal fogadtuk a rendkívül megtisztelő atyai kegyességet és pápa ő szentsége hosszas élete és boldogító kormányzásáért Isten oltára előtt esedezve, háromszoros „éljen“ -nel fejeztük be hálainánkat.

Lelkünk igényeinek eleget tevén, testünkről sem volt szabad megfeledkezni. Ekkor ettem egy német kávéházban régóta kívánt izletes ebédet, melyért szívesen megfizettem a borsos illetéket, majd meglátogattuk a szakál és bajusz irtó mesterét, s meglehetősen kinzás után, mert

a szörmez már hüvelyknyi hosszúságra kinötte vala magát, megszabadultam az alkalmatlan takarótól. Némelyek tengeri fürdőt vettek, én a fürdést Budapestnek hagyományozám, hanem e helyett magam nevében szülővárosomba, társaim nevében pedig Budapestre táviratozva, jeleztem szerencsés megérkezésünket.

Alig vártuk már elindulásunk perczeit, végre délután 6 órakor a gőzmozdony sivitő hangja kíséretében tovább robotunk. A coupék zsufolásig meg voltak tömve, mert a kiállítás ez idő tájban sok látogatót vonzott és taszított el magától. Mi elégtlenül tekintünk vissza a folyton kísérő, de most általunk „lenézett“ tenger dühére, s nem törődve többé szeszélyeivel, magántársalgásra adtuk magunkat. Nemszak nekem, hanem utitársaim előtt is feltűnt, hogy az egész 22 napi tengeri utazás alatt egyetlen magyar tengerészt sem láttunk, pedig a Lloyd társulat több mint 80 hajóval rendelkezik, s a magyar államunk is jelentékeny összeggel járul a társulat fenntartásához.

Panaszolkodunk, hogy a hivatali pályák mennyire túltömve vannak, ime, a Lloyd társaság legkevesebb 4000 személyt igényel az üzlet vezetésre, s a mellett, hogy busásan díjazza tisztjeit s egyéb alantas hivatalnokait, még is annyi időre terjedő utazásuk közt sem találkozhatunk bár egyetlenegy magyar tengerésszel.

A másik észrevételünk a jeruzsálemi zárandokházra vonatkozik.

Ugy tudom, hogy e zárandokház alapjához már sz. István királyunk jelentékeny összeggel járult s azután nemszak uralkodóink, hanem egyesek is tettek e célra adományokat; s mégis, bár címében sincs meg az erre emlékeztető mondat, nevezetesen az „osztrák zárandokháznak.“ De e mellett a magyar honfiaknak is nem ritkán zokon eshetnek, hogy magyar aligazgatója sincs e zárandokháznak s minden sziveleyesség mellett is esetleg bizonyos hidegséget érezhetnének. Ezért szükséges, hogy a dualistikus eiv e zárandokház előljáróságánál meg legyen tartva, vagyis, hogy német igazgató és magyar aligazgató legyenek a jeruzsálemi eddig „Osztrák zárandokház“ vezetésénél.

A kellemes éji szellő eközben alvásra hívott, minek csaknem hajnalig szívesen áldoztunk; ekkor a regényes tájak gyönyörködteté felüdült kedélyünket és csakhamar a valponthoz: Pragerhof elé érkezünk. Itt azonban sokáig kellett várakoznunk, mert a bécsi vonat majdnem 3 órát késelt, tizenegy óra tájban indulánk Magyarország felé. A hőség magas fokú bágyasztólág hatott tagjainkra, de mégis igyekeztünk leküzdeni a ráuk nehézedő hatás erejét, a mi sikerült is a társaság nagy részének. Most egész nagyszerűségében szemlélhettük a csendesen hullámzó Bialatout és a tavolból imponáló Tihanyt, a velencei tó sáskai benőtt partját, de ekkor már az est is beköszöndött s midőn Budapesthez közeledünk már teljes sötétség borítá el a láthatárt.

Örökké lelkembe lesz vésve Budapestre érkezésünk meglepő eseménye. Amint kinéztek a coupéból roppant néptömeget világitottak be az indóház lámpái, azért elővigyázatára intém Agáczy plébános barátomat, kivel mindenütt

együtt utaztam „Budapest!“ felhangzott ez örömszó, a coupék zárai megnyílnak, s erre oly hatalmas „éljen“ zengéát a levegőt, mely mindnyájunkat zavarba ejtett. Hegyeinek mintegy balsejtelemtől eltelve, mihelyt észrevett, a coupéhoz rohant „Wo ist mein Mann, Geistlicher,“ és én eltempulva a népsokaság rohama, éljenzései által, egyebet nem tudtam szólni „kérem bocsássanak.“ Ruháinkat megfoglták, s mondhatom, talán a levegőben usztam, mert kezeimet s lábaimat magaménak nem éreztem. Erre egy ismeretes hang felkiáltt a tengernyi népből: „Ávédik plébános ur“ én, ki egészen áterálva voltam e rendkívül meglepő fogadtatás által, csak sirva felelhetém, „jaj atyám,“ de nem ő, hanem lelkes és buzgó algonidnokom, ki szülőim-től értesülvén hazatérésünk ideje felől, Budapestre feljött. Mi történt ezután velem, csak az óvatos gondnokom előadásából tudhatám meg. Atvette ő podgyászomat s a roppant néptömegegen áthatolva, a szabad térre jutottunk. Itt a servitak templomából zászlók lobogása, diszes assistentia és fehérbe öltözött leánykák diszora mellett, egy fiakerbe ültünk és a Duna partnál bámészködő népsokaságon áthaladva jólelkü képviselőnk lakásán beszállásoltuk magunkat.

Két napon át tarték pihenőt Budapestben, s innen a vendégszeretet őszinte barátjától forró hálanyilatkozatok közt búcsut véve, szülővárosom felé siettem. Már messziről üdvözölt a rég látott két tornyu templomom, mire keblem is élénkebben repesni kezdett, hisz pár perc, s hon vagyok. Az indóháznál lelkes öröm és üdv kívánatokkal halmoztak el számos barátaim, jó hiveim, koszorut, bokréttát nyujtottak, engem pedig a vizoutlátás csaknem némává tett. A plébánia lak telve volt várakozó közönséggel s Jeruzsálemből hozott emlékek rövid idő alatt szétosztva voltak.

S most, midőn bevégezett veszélyes utamon szerencsésen áthaladhattam, hátat zeng ajkam, térdre borulva magasztal lelkem téged, oh hatalmas Isten, ki fölöttem is annyi nehézség és küzdelmek közt örködni kegyeskedtél és kedves hazámba épségben elhozál, oh mert boldogabb és szebb haza nincs más e földön, mint a magyar haza.

Ávédik Lukács.

Kisebb közlemények.

— **Heti körszemle.** *Itthon.* A magyar országgyűlés horvátországi tagjai már f. hó 26-án Budapestre érkeznek, hogy a helyzet és a képviselőházban követendő eljárás iránt tanácskozzanak. A helyzet Horvátországban tetemesen javult. A zavargó helységeket katona ság szállotta meg. — *A kivándorlás Magyarországon,* mit sokkal nagyobb esapásnak tekintünk, mint a szőnyegen levő akár horvát, akár zsidóellenes zavargásokat, mindinkább nagyobb terjedelmet ölt, s az egyes megyékből jövő tudósítások arról győznek meg bennünket, hogy a kivándorlás többé már nem szorványosan, de állandóan terjed hazánkban; s ezt sulyosbítja azon körülmény is, hogy derék betelepített csángóink a nyomor miatt csapatonkint térnek vissza Bukovinába. — *Ft. Feitler Antal Főzsef váci püspök ur* ő nagyméltósága a napokban megyei

értekezletet tartott papságával azon czélból, hogy egy az egyházmegyei kormányzás, mint az egyházi élet emelése tekintetében, papságának véleményét meghallgatván a kanonoi törvények szelleméből kifolyó és korunk sokoldalú viszonyainak megfelelő szabályzatok alkotására, közreműködését igénybe vegye. —

— **Németország.** A német katolikusok XXX. nagygyűlése f. szept. 9 én vette kezdetét Düsseldorf városában, mely ünnepi zászlódiszben ragyogott. A gyűlésen a német katolikusok vezérférfiai, köztük Baduri fölszentelt püspök, Windthorst, herczeg Löwenstein stb. jelentek meg. — A német protestánsok jelenleg szintén a Luther ünnepély babérjain (?)! nyugszanak. Az ünnepély legfényesebb volt Wittenbergben „Luther hatalmas (!) és áldott (???) tevékenységének színhelyén,“ mint az öreg Vilmos császár magát kifejezte azon kibocsátványában, melylyel fiát a német trónörököszt megbízta, hogy őt Wittenbergben az ünnepélyen képviselje. Nem is volna semmi kifogásunk keresztény testvéreink ezen lelki örvendezései ellen, ha abban csupán a vallás és isteniek iránti őszinte buzgóság és lelkesedés és nem egyszersmind a katolicizmus és ennek védbástyája, a pápaság iránti kiengesztelhetlen ellenszenv, hogy ne mondjuk, gyűlölet vinné a főszerepet. De, fájdalom, a nevezett ünnepély alkalmával mondott dics-beszédek az ellenkezőről győztek meg bennünket; mert azok, szomoruan constatáljuk, több gyűlöletet árultak el a pápaság, mint szeretet Luther, az ünnepelt iránt. — Prosit!

— **Béna.** Schlözer, a Vatican melletti porosz követ szabadság ideje lejárván ismét visszatért Rómába, állomására, s a „Journal de Rome“ jelentése szerint a Vatican Schlözerrrel újra fölvetta a tárgyalásokat, melynek következménye az lón, hogy a Vatican beleegyezését adta a legújabbán megszavazott egyházpolitikai törvényekhez, a pápa azonban a porosz kormányra bizta, hogy a megállapodásokat akkor tegye közzé, mikor jönnek látja.

— **Tanügy.** A nmlgu vallás és közokt. minister ur f. évi szept. 7-én 27951. sz. a. kelt magas intézvényével a középiskolákról és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883-ik évi XXX. tcz. alapján, az eddigi erdélyi tankerületet nagy terjedelménél fogva két tankerületre méltóztatt felosztani, melyek egyikének székhelye Kolozsvár marad, a másik székhelye pedig Nagyszeben lesz. Ezzel az „erd. tankerület“ elnevezés megszűnik s mindenik kerület székhelyétől kapja elnevezését.

A kolozsvári tankerületbe a következő tanintézetek fognak tartozni:

a gyulafehérvári, kolozsvári, marosvásárhelyi, szamosújvári, erzsébetvárosi romai katolikus, a naszodi és balázsfalvi gör. katolikus gimnásiumok. Ugyanezen tankerületre esnek a felekezeti főhatóságok alatt álló középiskolák közül a kolozsvári, nagyenyedi, marosvásárhelyi és zilahi helvét hitvallású, a kolozsvári és tordai unitárius gimnásiumok.

A nagyszebeni tankerületbe tartozni fognak:

a nagyszebeni állami, brassói, csik-somlyói, székelyudvarhelyi, kézdivásárhelyi r. k. gimnáziumok, a dévai és sz.-udvarhelyi állami reáltanodák. Ugyanezen területre esne a felekezeti főhatóságok alatt álló középiskolák közül a beszercei, szászrégeni, medgyesi, segesvári, szászsebesi nagyszebeni, brassói, ágostai hitvallású, a székelyudvarhelyi, szászvárosi, szépsi-szentgyörgyi helvét hitvallású, a székelykereszturi unitárius, a brassói és brádi görög keleti középiskolák.

Irodalom.

— Beküldetett: „**Szívhangok**“. Alkalmi üdvözetek versben és prózában mindkét nembeli ifjúság számára. Irta Nagy Antal 2-ik kiadás, 299 lap. — Tartalom: I-ső rész. Üdvözetek kötet alakban. a) Újévi-, név- és születésnap-üdvözetek. b) Tanodai ünnepélyekre. II. r. Üdvözetek kötet alakban. 1) Újévi üdvözetek. 2) Név- és születésnap-üdvözetek. 3) Tanodai ünnepélyekre. 4) Emléksorok. Ára? — A munka kiállítására elég csinos s tartalma változatos. Ajánljuk az ifjúság figyelmébe.

— Megjelent: „**Tájékoztató és Egyházművészeti lap**“ 1883. folyam. IX. szám. Tartalma: I. Tájékoztató. Az országos tanítói ülés F.-től. — Venillot Lajos, (Vége). — Irodalmi szemle. — Egyháztörténelmi áttekintés. — II. Egyházm. lap. az oltár. — Régi templomi énekeink (III.) Bogisich Mihálytól. — Rövid közlemények. — A lelkeskedő papság köréből. — Irodalom. — Vegyesek. — Ábrák. — Hangjegyek. — Műemlékek. — Szerkesztők: Füßy Tamás és dr. Czobor Béla. Budapesten. Ára 6 ft.

A napi események köréből.

— **Ft. Lönhart Ferenc** püspök ur ő nagyméltósága tetemes kiadásának daczára az irodalom nemes és szent ügye iránti ismert buzgalmától indittatva, legújabbán is 100. mond száz o. é. forintot kegyeskedett a „Közművelődés“ társulati közlöny céljaira a társulat rendelkezésére bocsátani. Fogadja ő nagyméltósága ismételt nagylelkű jótékonyságáért a társulat nevében kifejezett legméltóbb tiszteletünk- és hódolatunkkal párosult forró köszönetünket!

— **Nagy-lelkű** alapítvány. A jótékonyságban kifogyhatatlan, világhírű tudomány főpap. fm. dr. **Hajnald Lajos** bibornok, kalocsai érsek ő Eminentiája ismét egy nagylelkű s fönkelt humánus gondolkozásáról tanuskodó alapítvánnyal örököltette meg nagy nevét. Ugyanis Bács mezővárosában 25 árva számára egy árvaházat alapít, mely méltó testvére leendő a kalocsai hasonczélú s már is oly áldatosan működő intézetnek. Ezt az alapítványt ő Eminentiája Stephánia főherczegasszony szerencsés szülése alkalmából és emlékére, de egyszersmind azon okból is kiindulva teszi, mert, miként a nagylelkű és bölcs főpap alapítólevelében mondja, Bács megye is fényes érseki címét díszítvén, illő, hogy az is, miként a kalocsai, kiváló jótéteményeiben részesüljön. — *Monumentum aere perennius.*

— Az erd. rom. kath. irod. társulat öttagu bizottsága a legközelebbi választmányi gyűlés határozata folytán folyó szeptember hó 17-én, mint ft. **Lönhart Ferenc** püspök urunk ő Nagyméltósága székfoglalási ünnepének első évfordulóján ünnepélyesen tisztelgett ő

Nagyméltóságánál, átnyujtván neki egyszersmind a „Közművelődésnek” ez alkalomra nyomtatott esinosan kiállított díszpéldányát. — A kegyes Főpásztor a tisztelegő bizottságot előzékeny szívességgel és szokott leereszkedő nyájassággal fogadta, meleg szavakban intvén a társulat minden egyes tagját fokozott buzgóságra, tevékeny, elvszilárd, munkásságra és az eddigi correct irányban való előhaladásra. „Nem kicsinylem — mondá körülbelöl a bölcs Főpásztor — az „erd. r. k. irod. társulat” létét és működését, sőt ellenkezőleg nagy súlyt fektetek arra; mert én ezen társulatra a főpásztori vállaimra nehezedeo gondok és sulyok terhék elviselésében, a több irányból előgördülő akadályok elhárításának nehéz munkájában s a meg-megújuló küzdelmek fárasztó hevében, mint jól rendezett táborra számítok, benne a szükség idején erős segílyt, törhetlen támaszt ismerek és látok. Mielőtt is kívánom, hogy a társulat a megkezdett correct irányu uton mind előbbre haladjon, napról-napra erős-bőljön s anyagilag és szellemileg örvedetesen virágozzék!” —

— K i r á l y urunk ő Felsege október hó első felében, állítólag 14-én, Szegedet legfelsőbb látogatásával fogja szerencsétetni, hogy a catastropha után történt építkezésekről személyesen is meggyőződjék. Ez alkalomból fogadtatására rendkívüli ünnepléységek vannak készülöben. Fm. Haynald Lajos bibornok érsek ő Emi. nentiája káptalanja képviselőivel együtt megy Szegedre a Felseg előtt hódolatát bemutatni s egyszersmind fölhivta a esanádi, nagyváradi és erdélyi püspököket, mint suffraganeusait, hogy szintén jelenjenek meg a Felseg fogadására és pedig személyesen, vagy ha betegség által gátoltnak, képviselőik által és káptalanjaik szintén 2—2 tag által képviseltesék magukat. Püspök urunk ő nmig a e felhívás fölytán személyesen fog Szegedre utazni, mely utjában ft. Kolosy Antal oldalmentli kanonok és irodaigazgató leend kísérője, a ft káptalan pedig ft Bke Antal és ft. Kardos Ignác: kanonok urak személyesen fogja magát ez alkalommal képviselteni. —

— R ó m. k a t h. r e á l i s k o l a i a l a p i t v á n y. A vallás és közoktatásügyi miniszterium f. évi 14.769. sz. alatt látott el jóváhagyásával egy alapító levelet, mely végleges szóvegeben, hidvégi gróf Nemes János és hidvégi gróf Nemes Vinczének valamint az erd. r. k. statusgyűlés megbízottjának aláírásával f. évi márczius 18-án kelt s melynek érdemleges tartalma a következő: Hidvégi gróf Nemes Ábrahám 1865-ben végrendeletileg 10,000 forintot hagyott egy Háromszéken felállítandó r. kath. realiskola javára. A nemes gróf jogutódának, gr. Nemes Jánosnak kezeleése alatt az összeg 17,000 frtra növekedett s ez 1880 óta jelzalogilag biztositva 5 százalékos kamataival gyarapodik. Az alapítvány kezelését a nm. kormány még 1873-ban az erdélyi r. kath. statusra bizta. Minthogy azonban egy r. kath. realiskolának Háromszéken való felállithatására a közel jövőben nincs kilátás, az alapító gróf utódainak beleegyezésével a statusgyűlés elhatározta, hogy az alapítvány kamatainak egy részét, az alapító valódi intencziójával összhangzó módon, már a jelenben fölhasználja, akképen, hogy háromszéki születésű s a sz. udvarhelyi realiskolába járó s illetőleg

innen müegyetemre menő római kath. vallásu székely tanulók számára két rendbeli, 200 frttól 500 frtig emelkedhető ösztöndíjt tesz folyóvá. (Az ösztöndíjakra már az 1883—4. isk. évre ki van hirtetve a pályázat.) —

— A z e r d. i r o d. t á r s u l a t a pénztárába fizetkek: Nagy Ignác, elf. 1883. 1 frt. 50 kr. Orsolya apácák Nagyszebenben, elf. 1883. 4 frt. Szöcs János, elf. 1883. 2 frt. Erős Antal, elf. 1883. 1 frt. Veress István pgt. 1883. 2 frt. 50 kr. Bardócz István, elf. 1883. 2 frt. Szamosújvári szt. ferenczrendü zárda, elf. 1883. 2 frt. Barra Péter, pgt. 1883. 2 frt. 50 kr. Veress Lajos, elf. 1883. 3 frt. Ulman Venczel, elf. 1883. 3 frt. dr. Csösz Imre, elf. 1883. 2 frt. Pásztor György, elf. 1882. 4 frt. Beteg Imre, 1 frt. Kompoty Agoston, pgt. 1883. 5 frt. 1884. 5 frt. (folyt következik.)

— P á l y á z a t. A csik-karczfalvi rom. kath. VI. osztályu vegyes népiskolánál üresedésbe jött önálló tanítói állomásra ezennel pályázat hirtetetik. Javadalmazás: évi 400 o. é. forint készpénzben fizetés; 8 öl lágy tűzifa melyből az iskolaterem is fütendő és 6 frt. iskolai szolgáltatási díj. Pályázni óhajtó okleveles tanítók kellőleg fölszerelt folyamódványaikat octóberhó 16-áig alulirothoz nyujtsák be. Csik-Karczfalván, (Csikmegye, postahelyben) 1883. szeptember hó 17-én, *Keresztes Márton*, esperes plébános, iskolaszéki elnök.

— P á l y á z a t. meghosszabítás. A tordai rom. kath. leányiskola tanítónői állomására ezen lapok 32-ik számában kihirtetett pályázat határideje, az ott megjelölt feltételek mellett, f. évi szept. utolsó napjáig ezennel meghosszabbittatik. Kfehérvártt, 1883. szeptember 15-én. A püspöki hatóság.

— P á l y á z a t. A korondi r. k. népiskolánál a segéd-tanítói állomásra pályázat hirtetetik. Járandóságai a következők: 1. A templom pénztárából évenként 50 frt. o. é., 2. ugyanannyi a püspöki uradalomból. 3. A kántori bérből egy hatodrészt, mely a mult évben tett 39 véka gabonát és 11 forint 31 krajczárt, 4. A takarékt magtárból évenként 74 véka törökbuza. 5. A tandíjból minden tanköteles után 25 kr, mely összesen kitesz 14—15 frt. o. é. 6. Az ájtatos alapítványokból 2 frt. 33 kr. 7. 8—9 vonatás bükk-tűzifa 8. Van két szobából álló lakás egy kis veteményes kerttel. — A megválasztandónak jártasnak kell lenni a kántori teendőben is. Felhivatnak a pályázni óhajtók, hogy tanítói oklevéllel s előéletöket igazoló egyéb bizonyítványaikkal ellátott kérelmeket f. év, október 8-ig alólírt elnökséghez nyujtsák be. Korond, szeptember 14. 1883. A r. k. iskolaszéki elnökség.

— **Hibalgazítás.** Lapunk 37. számában az újabb korszaku erdélyi püspökök életrajzában azim alatt nem 1616—1882. hanem 1716—1882 olvasandó. **Klobusiczky Ferencz** életében nem 1773-ban, hanem 1744-ben tartott a nagyszebeni országgyűlés, melyen a r. kath. vallás gyakorlatát korlátozó törvények eltöröltettek. És végre **Kovics M. K. 16** püspöksége nem 1852-ik október 18-áig, hanem október 15-éig terjedett.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: BALOGH IGNÁCZ, Dr. CSERNI BÉLA, FABIAN SÁNDOR, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján (Lövy B.-nál) Gy.-Fehérvártt.